

Kangakudujate paradiis

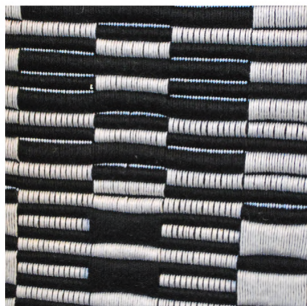
Alguses oli lihtsalt Turgi talu – koht, kus puhast toitu kasvatada ja lapsi loodusele lähemale viia. Väga ruttu sai sellest Veinika Västriku Turgi käsitöotalu. Mitte et see oleks perenaisel plaanis olnud, ei – lihtsalt kangakudumisfännid käisid nii kaua peale, kuni said oma tahtmise.

Tekst Anu Bollverk, fotod Marek Lillemaa, Ahto Sooaru, Anu Pink, erakogu

Turgi talu leiab Peipsiääre vallast Kallaste külje alt Torila külast. Sealtsamast, kuhu kord reisihiimulised kutsud teel olid, aga kohale ei jõudnudki, sest tukkuma jäänud piilupart keeras rongi kraavi.

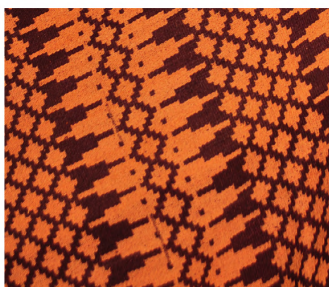
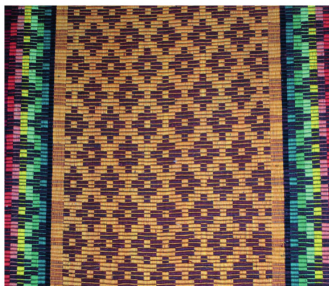
Viimastel aastatel on pisike Torila taas paljudele reisi sihtpunkt, siia sõidab kokku kangakudumishuvilisi igast Eesti nurgast. Kaugemaltki, koguni mere tagant Rootsist tullakse. Ikka Turgi talu kangast kuduma.

Talu eluhoonesse sisse astuja satub esmalt miniatuursesse tekstiilimuseumi: seintel ja käärupeudel ripuvad vanad kootud vaibad, tekid ja villased suurrätid, seina ääres maas on rullikeeratud põrandariided poole meetri jagu lahti tõmmatud, et mustrite ilu näha oleks. Mis siis, et värvid on aastakümnete jooksul tuhmunud.

ETTEVOTLIK

„Ma olen ka tekstiilikolleksionäär: kõik, mis on telgedel kootud, huvitab mind,“ ütleb talu perenaine Veinika Västriku, kelle igapäevatöö on anda kangakudumisoskusi edasi kõrgema kunstikooli Pallas tekstiilieriala tudengitele. Selgub, et peale koridor-galerii on vaipu täis ka rehealune.

Ega tubagi õige kambri nägu ole: mööblitükkide asemel seisavad siin viied kangasteljed, vabal põrandapinnal korvid lõngakerade ja -vihtide ning suurteks pallideks kokku keritud riideribadega. Tõsi, tagakambri on kangasteljed talveks välja laenutatud. No kuskile peab pereahvas ju magama ka mahtuma!

Vastu suve tuleb siin taas suuremat sorti kolimine. Laiali laenatud teljed sõidutatakse tagasi, tassitakse tuppa ja pannakse kokku, voodid taritakse aita. Nii juba kolmandat suve. Kohe esimesel juunipäeval vallutavad talu laagrilised. Peamiselt on need hobikudujad, kes tulevad oma teadmisi täiendada. „Kangakudumise mustrite maailm on piiritu ja ikka veel leiab ka ennenägematud tehnikaid. Kes sellesse süveneb, saab teada, kui vähe ta teab,“ tõdeb Veinika, silmad naerukil.

Korra aastas võtab ta neljaks päevaks enda hoole alla ka algajate grupi, kaheksa inimest. Koos pannakse teljed pulgahunnikust kokku, õpitakse käärpuu peal lõime valmis mõõtma, seda niiesilmadest läbi pistma ning lihtsamaid kangatehnikaid kuduma. Edasijõudnutel on privileeg: Turgi tallu jõudes on kutsekoolide praktikandid lõimeid juba telgedel valmis pannud.

Veinika ütleb, et tema missiooniks on tõsta kangakudumise taset: et ei kootaks ainult triibulisi kaltsuvaipu, vaid oleks oskusi ka keerulisemaid mustreid ja teisi tekstiilesemeid kududa. „Teiseks see, et kangakudumise võlust ja naudingust saaks osa võimalikult paljud. Ma olen näinud inimeste silmis nii suurt rõõmu sellest, kui nende käte alt midagi sünnib. Inimene on ju loomult looja! Kui sa näed oma kätetöö tulemust, siis oled sa õnnelik. Kuni sa pole leidnud endale meeldivat valdkonda, milles luua, nii kaua on rahutus sees. Teenid raha, jooksed nagu orav rattas ja loodad, et küll siis tuleb ka õnn. Aga õnn jookseb eest ära nii kaua, kuni sa hakkad midagi looma,“ väidab Veinika. „Inimesed ei tule ju sellepärast siia kudumist õppima, et neil poleks raha vaipa osta! Nad tulevad sellepärast, et neil on tarbimisest kõrini. Nad tahavad ise midagi luua, tunda loomise mõnu.“

Turgi talu ostsid Veinika ja tema abikaasa Ergo-Hart neli aastat tagasi. Peamiselt seepärast, et Veinika igatsus maakodu järele oli kasvanud juba väljakannatamatuks. „Tahtsin kätt mulda panna ja lastele loodust tutvustada. Nii hale, kui vanaemad elavad paneelmajades ja lapsed ei saa suvel maale minna. Nad võõrdusid kõigest sellest, mida mina oma lapsepõlves läbi elasin: kõik need värvid ja valgused ja lõhnad ... Kui ma kogen siin tuttavaid aistinguid, siis tulevad need kuskilt väga sügavalt, lapsepõlvest. Aga minu lapsed olid sellest ilma jäänud.“ räägib ta. „Kui olin oma kuueaastase tütrega Tartus laulupeol ja ta küsis laulukaare kohal tiirlevate pääsukeste kohta, mis linnud need on, siis ma sain aru, et nüüd on viimane hetk – meil on kohe maakodu vaja, see ei saa enam kauem kesta!“ Teiseks oli Veinikal tugev tahe hakata oma perele ise puhast toitu kasvatama.

Unistuste maakodus pidid olema suured puud, piisavalt aiamaad ja maja, kus saaks kohe sees elada. Turgi talu õuel vana kõrge pärna all seistes sai selgeks: just siin tahavadki nad olla. Hiigelsuur rehealune polnud just soovide nimekirjas, aga Veinika lohutas, et küll leiab sellelegi rakendust – saab kunagi ehk joogalaagreid või külateatrite etendusi korraldada. Või ükskord sinna kangasteljed üles panna.

„Tulime siia 2014. aasta jaanipäeval, hein oli rinnuni. Pärast niitmist tõstisime kuiva heina aidapööningule, et lapsed saaksid heintel

magamise elamuse. Neil polnud aimugi, kuidas see lõhnab, kuidas on uinuda ritsikate saagimise saatel ja hommikul aidalakast alla tulles kastemärja rohu sisse astuda. Näitasime neile, millised näevad välja vigel ja vikat ja luisk – nad polnud selliseid sõnu kuulnudki! Tundsin, et see annab mu elule mõtte, kui saan seda kõike oma lastele edasi anda,“ tunnistab Veinika. „Alles siia jõudes sain aru, kui väga ma olin tegelikult maakodust puudust tundnud. Veel aasta-kaks hiljem, kui helistasin eelmisele perenaisele, võisin tänutundest nutma hakata.“

Puhta toidu kasvatamisest ei tulnud aga suurt midagi välja. Selleks ei jätkunud lihtsalt aega.

„Mu saatust tuli mulle järele,“ nendib Veinika muigega. „Sõbrad hakkasid peagi uurima, et kuidas mul maal läheb ja kas hakkab juba kangakudumislaagreid korraldama. Ütlesin, et ei-ei-ei, läheb vähemalt viis aastat, enne kui saan rehealuse projektirahadega ära renoveeritud. Aga nemad ajasid mulle kärbsed pähe, et miks siis kohe nii suurelt peab ette võtma. Et mul on ju avarad toad. Küsisin, et mis mõttes – tõstan voodid välja või?“

Aga miks ka mitte! Pärast unetult räheldud ööd oli plaan selge: ait tuleb korda teha, voodid sinna tassida ja kangasteljed tuppa tuua. Ei tea ainult, mitu neid mahuks?

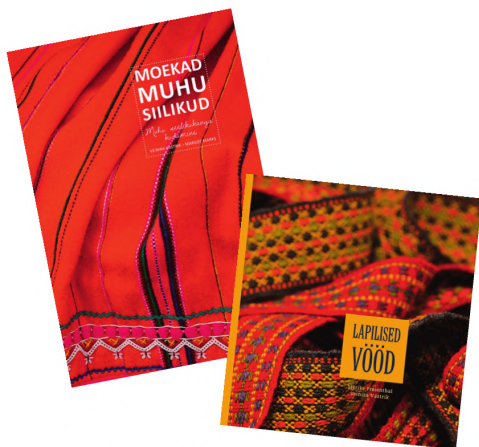
2016. aasta suveks saigi kunagisest vilja- ja riideaidast kaks aknaga kambrit, mõlemas neli

Inimesed ei tule ju sellepärast siia kudumist õppima, et neil poleks raha vaipa osta! Nad tulevad sellepärast, et neil on tarbimisest kõrini. Nad tahavad ise midagi luua, tunda loomise mõnu.

Algajate kangakudujate hulgas on väga menukas Veinika Västriku kirjutatud „Koome kaltsuvaiba“. Koostöös Saara Kirjastusega on tal lisaks sellele ilmunud raamatud „Moekad Muhu siilikud“ (kaasautor Margot Marks) ja „Lapilised vööd“ (kaasautor Merike Freienthal).

voodit. Kangastelgi mahtus majja kaheksa, enamik neist oli kokku laenatud. Veinika kuulutas Facebookis kangakudujate grupis välja, et teeb juulis kaks neljapäevast laagrit. Tund hiljem oli kõik 16 kohta täis ja neli inimest ootejärjekorras. Tuli välja kuulutada ka kolmas mustriliste vaipade kudumise laager.

„Tagasiside oli väga toetav, kõik olid vaimustuses. Et sai kududa, aidas magada, saunas käia ja Peipsis ujumas, maasikaid korjata“, meenutab Veinika. Sellest innustununa kirjutab ta projekti, ostis toetuse eest neljad kangasteljed juurde ja korraldas järgmisel aastal juba kuus suvelaagrit. Kangakudumise saladustesse pühendamise kõrval tutvustab Veinika oma õpilastele ka Peipsiveere kultuuri: viib nad Voronja galeriisse, Mesi Taresse ivantšaid jooma, Peipsimaa külastuskeskusesse ja Kallaste liivakivipaljandit uudistama. „Ega nad iga kord tahagi kuskile minna, tahavad kududa, kuni kukuvad,“ ütleb Veinika naerdes. „Nad lähevad nii hoogu! Tulevad öhtul hilja saunast ja istuvad jälle telgede taha. Mäletan, kuidas üks Võru memm ükskord südaöösel hüüatas, et oih, kell juba kaksteist, peaks ära magama minema!“

Hoolimata „koon, kuni kukun“ hoiakust on kangakudumislager oma-moodi puhkus. Naaberkülalast käib kokk naistele süüa tegemas ja no milline perenaine ei unistaks sellest, et neli päeva ei pea söögitegemisele mõtlemagi, keskendud ainult oma hobile!

Eelmisel sügisel hakati Veinikalt küsima ka sügise- ja talvelaagreid. „Algul punnisin vastu, et mul pole neid kuhugi magama panna. Aga kolm naist mangusid, et võtku ma ainult neid kolmekesi ... Siis vaatasin, et hea küll, kui ma panen nad ühte tuppa magama ja teise tuppa teljed, siis saan ka sügisel neli inimest võtta,“ räägib Veinika. Teine mure oli veel: kes süüa teeb ja nõusid peseb? Veinika uuris ääri-veeri Ergolt, kelle põhitöö on õpetada Tartu ülikooli kultuuriteaduste instituudis rahvaluulet, et kas ta oleks vahelduseks nõus viiele naisele süüa tegema – see on ju ainult imevähe rohkem kui oma perele! Peremees oli mitte ainult nõus, vaid paistis sellest lausa rõõmu tundvat.

Sügisest sai talv, kangakudumishuvi ei vähenenud ja nii olid laagrilised Turgi talus peale novembri ka detsembris, jaanuaris ja veebruaris. Lisaks kooti veebruari algul kaltsuvaipa lausa taluõuel lumehangede vahel – see oli osa Sibulatee saunafestivalist. Ergo aina kokkas ja kandis köögist lauale hommiku-, lõuna- ja õhtusööke.

Et Turgi käsitöötalu on Sibulatee võrgustikus, avavad Veinika ja Ergo iga aasta septembris puhvetite päeval oma rehealusel puhveti Koo ja Kosu, kus lisaks kosumisele saab kaltsuvaipa kududa. Puhvet toob üheks päevaks rehealusesse ja õuele kokku umbes 400 inimest ja tööpoolest ei lakka kehakinnitamise kõrval ka kudumine. Lapsi on kangastelgedele juurest pea võimatu eemal hoida, isegi poisse. „Viimasel korral hõivas üks 10aastane poiss teljed ja kudus terve aja. Talle nii meeldis ja ta tahtis omatehtud vaiba koju kaasa viia,“ meenutab Veinika heldinult.

Suvelaagrist osavõtjad õppisid erinevaid kudumistehnikaid ja mustreid.

ETTEVÕTLIK

Turgi käsitöötalu eeskamber.

*Avinurme
lõimeripsvaibad
on minu tõeline
armastus!*

Kangakudumise juurde, mis nüüd on Veinika jaoks peaaegu kogu ta elu, sattus ta ometi väga juhuslikult. Kui ta alustas eelviimast õppeaastat Paide III keskkoolis, oli tüdrukutel sõjaline algõpetus asendatud käsitööga. Et käsitööõpetaja Kristi Teder tahtis ise õppida kaltsuvaipa kuduma, ajaski ta kuskilt välja ühed kangasteljed ja lasi need käsitööklassi kooki üles panna. „Mina ja pinginaaber sattusime suuremasse vaimustusse kui teised ja käisime ka vabal ajal seal kudumas. See kogemus oli nii äge – näha enda käe all tekkimas samasugust asja, nagu ma põrandal näinud olin,“ ütleb Veinika. „Pidime koolis tegema ka titeriie komplekti, millega sünnitusmajja minna. Selle juurde käis väike tekk, aga kuna tol ajal midagi saada polnud, siis tegin ise suurrätilaadse teki. Võtsin vanaema sokilõngad ja läksin küla vana kangru juurde. Terve talvise koolivaheaja istusin hommikust õhtuni seal, õppisin vokiga poolima ja kудusin tema telgedel teki valmis.“

Järgmisel koolivaheajal kудus Veinika sealsamas rahvarõivaseeliku kanga. Oli ärkamisaeg, otsiti oma juuri ja rahvarõiva omamine oli auasi.

Edasi läks Veinika õppima aga hoopis rahvaluulet. „Tol ajal ei saanud kuskil ainult kangakudumist õppida, aga tekstiilikunstnikuks või käsitööõpetajaks ma ei tahtnud – tahtsin ainult kududa,“ tunnistab ta. Ülikooli esimesel kursusel unistas ta, et kui võtaks oma suurräti ja rahvarõivaseeliku ja kaltsuvaibad selga ja läheks Anu Raua juurde, paluks end õpilaseks võtta. Aga julgust jäi puudu. Oleks ta selle tembu tollal ära teinud, oleks ta kuulnud, et kannatagu veel aastake – siis avatakse Viljandi kultuuriakadeemias rahvusliku tekstiili eriala. Järgmisel aastal sündis aga Veinika ja Ergo esimene laps ning päevane õpe Viljandis ei tulnud enam kõne alla.

Pärast ülikooli lõpetamist asus Veinika tööle rahvaluule arhiivi, aga teadustöö hakkas talle kiiresti vastukarva käima. Päev otsa istud arvuti taga, aga tulemust käega katsuda ei saa! „Halisesin kodus korduvalt, et tahaks ikka kangesti kangast kududa. Ergo sai paha-seks, et mis ma halisen, hakaku siis kuduma! Järgmisel päeval läksin